

BODEM EN GROND

door

Prof. Dr O. DE VRIES

In het Mei-nummer van dit tijdschrift hield Prof. Ir J. H. Jager Gerlings een sympathiek pleidooi voor het zuiver houden van het Nederlands, ook in de bosbouwkundige vaktaal, en verhieft zijn stem speciaal tegen het klakkeloos vernederlandsen van Duitse woorden — een euvel, waaraan de Nederlandse wetenschappelijke wereld in het algemeen nogal mank gaat omdat men, de gedachten vervuld van eigen problemen, de tijd niet vindt om over zuiver Nederlandse termen na te denken en gemakshalve het vreemde woord gebruikt, dat dan gaandeweg zich iets vernederlandst en blijft hangen. De Centrale Taalcommissie voor de Techniek tracht hier voorlichtend en helpend in te grijpen om aan dit euvel paal en perk te stellen.

Onder de voorbeelden, die Prof. Jager Gerlings noemt, nemen *bodem* en *grond* een voorname plaats in. Hierbij gaat het echter niet over het gebruik van vernederlandste vreemde woorden, zoals bij „bestand” (inplaats van opstand), „kaalslaan” voor kaalkappen, „plenteren” (voor uitkappen) en andere; de woorden „bodem” en „grond” zijn zonder twijfel beide goed Nederlands en Prof. Jager Gerlings noemt als zodanig dan ook termen als de bodem van een vat, de bodem van Nederland e.d. Hij maakt bezwaar tegen het gebruik van bodem in samenstellingen als *bodem*bewerking, *bodem*onderzoek, *bodem*verbetering, in welke gevallen men naar zijne mening grond zou moeten gebruiken.

Nu weet ieder, dat het met het gebruik van bodem en grond in goed Nederlands een ingewikkelde geschiedenis is, waarbij ons taalgevoel eigenaardig werkt. Want terwijl b.v. naast de „bodem van Nederland” ook gebruikt wordt „de Nederlandse grond” („waarop onze wieg eens stond”), kan men zeker niet spreken van „een vat de grond inslaan”, enz.; een ieder kan voorbeelden genoeg vinden en het zou te ver gaan om in dit tijdschrift over dit onderwerp uit te wijden; dat zou dan trouwens beter aan taalkundigen overgelaten kunnen worden.

Wat de vakliteratuur betreft is het woord *bodemkunde* met zijne afleidingen volkomen ingeburgerd en niet door *grondkunde* te vervangen; men spreekt al sinds jaren van *Bodemkundig Instituut*, van *Bedrijfslaboratorium voor Grondonderzoek*, en thans ook van *Stichting voor Bodemkaartering*; en schreef niet W. H. C. Staring reeds omstreeks 1850 zijn „*Bodem van Nederland*”? De Commissie voor Standaardbenamingen voor Bodem en Bodemwater¹⁾, heeft dit punt uitvoerig in beschouwing genomen en is tot de conclusie gekomen dat men een verrijking van de taal en een verduidelijking van de vaktermen bereikt wanneer men de beide woorden gebruikt in de volgende betekenis:

¹⁾ Ingesteld door de Ned. Bodemkundige Vereeniging; Voorzitter Prof. Ir J. W. Thierry, Secretaris Dr S. B. Hooghoudt, Verl. Oosterweg 122, Groningen.

bodem : het bovenste, losse gedeelte van de aardkorst ;

grond : het complex van vaste bodembestanddelen al of niet met inbegrip van de vloeibare of gasvormige bestanddelen.

De Commissie publiceerde haar eerste voorstel in 1939 (Landbouwkundig Tijdschrift, Jaargang 51, blz. 62) ; met het verwerken van de daarover ingekomen opmerkingen en het formuleren van haar definitieve voorstel is zij helaas nog niet gereed gekomen, maar op het punt in kwestie geeft zij de volgende toelichting :

„In het Nederlands spraakgebruik wordt het woord „grond” meermalen als synoniem van „bodem” gebezigd ; b.v. „de begane meerd”, „laag bij de grond”, enz.. De beide begrippen worden bij de hier volgende standaardbenamingen gescheiden gehouden om verwarring te voorkomen. Bodem is een begrip *in situ*.”

In deze zin zijn *bodemkunde* en *bodemkaartering* gemotiveerd en geheel duidelijk, en zijn b.v. *bodemprofiel*, *bodembewerking* kernachtig geformuleerd naast *zavelgrond*, *zandgrond*, *veengrond* enz. ; de drie bovengenoemde instituten geven in hun naam duidelijk te kennen op welk gebied zij zich bewegen, en de leden van bovenbedoelde Commissie, die het genoemde voorstel proefsgewijze volgen om de bruikbaarheid er van in de praktijk te toetsen, zijn met de gekozen karakterisering zeer ingenomen en voelen deze als een aanwinst. En verrijking is toch zeker bij iedere levende taal niet alleen geoorloofd, maar ook gewenst. Het is al zover dat men bewust is gaan spreken over *bodemonderzoek* en *grondonderzoek* naast elkaar, waarbij het eerste woord dus gebruikt wordt voor onderzoekingen over *de bodem in situ*, zoals die als natuurlijk, al of niet door mens en klimaat veranderd, deel van onze aardkorst aangetroffen wordt, terwijl *grondonderzoek* slaat op onderzoek van de grondstoffen (klei, veen, zand, humus, kalk, enz.), waaruit die bodem is samengesteld, dus b.v. bij monsters in het laboratorium.

Zeker verdienen de door bovenbedoelde Commissie voorgestelde, duidelijk omschreven termen *bodem* en *grond* in de vakliteratuur alle aandacht.

Op haar definitieve voorstel zal de sanctie van de Centrale Taalcommissie voor de Techniek gevraagd worden, en in afwachting daarvan komt het mij voor dat een streven, om „bodem” overal in de vakterminologie door „grond” te vervangen, althans voorlopig, geen steun verdient.